

Nr 35**Näringsutskottets betänkande i anledning av motioner angående olje- och drivmedelsförsörjningen i Norrland, m. m.****Ärendet**

I detta betänkande behandlas

dels motionen 1971: 1098 av herr Ångström (fp), vari hemställs att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall begära att en utredning tillsätts med uppdrag att undersöka möjligheterna att transportera olja med rörledning från Trondheim till lämplig ort i mellersta Norrland, förutsättningarna för byggandet av ett oljeraffinaderi vid rörledningens slutstation samt lokalisandet av petrokemisk industri i anslutning till raffinaderiet,

dels motionen 1971: 1100 av herr Åsling m. fl. (c), vari hemställs att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall begära förutsättningslös utredning av den framtida försörjningen av olja och drivmedel i Norrland i enlighet med de synpunkter som anförts i motionen.

Motionerna

I motionen 1971: 1098 anförs att en betydande del av den inhemska marknaden för oljeprodukter finns i norra Sverige. Befintliga och projekterade raffinaderier i Sverige är, påpekats det, lokaliserade till väst- och östkusthamnar. Motionären anser att det från allmän lokaliseringssynpunkt kan ifrågasättas om inte ett eller flera raffinaderier borde förläggas till inlandet. Med hänsyn till risken för oljeskador och förlisning av tankbåtar borde, hävdas det vidare, andra distributionssätt än med tankbåtar aktualiseras. Från ett raffinaderi i Östersunds- eller Sundsvallsområdet, försörjt med råolja genom en rörledning från Trondheimsfjorden, skulle olja kunna distribueras till konsumenter i landets norra regioner och i Mälardalen. Efter att ha berört förutsättningarna för transitering av olja via hamn vid Trondheimsfjorden konstaterar motionären att en noggrann utredning i fråga om distributionsområde och förbrukning inom detta fordras som underlag för en ekonomisk bedömning av det tilltänkta projektet, vars betydelse från sysselsättningssynpunkt slutligen understryks.

Likartade synpunkter framförs i motionen 1971: 1100. Att på lång sikt klara den norrländska oljeförsörjningen från depåer längs Bottenviken framstår som orealistiskt, anser motionärerna. Att ta in stora tankbåtar i Östersjön medför betydande risker. Trafiken på Bottenvikens

hamnar försvåras av ishinder. Redan nu torde, förmodar motionärerna, olja införd till Trondheimsfjorden ställa sig billigare än olja som införs till Sundsvalls hamn. Den begärda utredningen bör enligt motionärerna avse såväl rörtransport av olja som ett ökat utnyttjande av järnvägen Trondheim—Östersund. Frågan om lämplig lokalisering av ett oljeraffinaderi för norra delen av den skandinaviska halvön bör också behandlas.

Uppgifter i anslutning till motionerna

Svensk lagringsanläggning för olja vid Trondheimsfjorden

I regi av det av svenska staten för ändamålet bildade AB Oljetransit byggdes 1957—1963 vid Trondheimsfjorden en skyddad lagringsanläggning för mottagning, lagring och transitering av oljor. Till en början uthyrdes hela anläggningen till svensk statlig myndighet. Från 1968 har en del av lagringskapaciteten uthyrts till ett norskt oljebolag, och ytterligare uthyrning till ett annat norskt enskilt oljeföretag har skett 1970. De norska bolagen lagrar produkter för distribution huvudsakligen i Norge.

Utredning om rörtransport av olja

I betänkandet Olja i rör (SOU 1970: 57) har 1968 års utredning om rörtransport av olja och gas redovisat de tekniska och ekonomiska möjligheterna att bygga rörledningar för oljetransporter i Sverige. Utredningen behandlar också de ekonomiska förutsättningarna för lokalisering av ett raffinaderi till inlandet, närmast till Örebroområdet. Slutatsen har härvidlag blivit att ett sådant inlandsraffinaderi, även om samtliga inom det aktuella avsättningsområdet verksamma oljeföretag hämtar produkter därifrån, torde få för liten kapacitet för att från företagsekonomisk synpunkt kunna konkurrera med raffinaderier lokaliserade till kusten. Nya petrokemiska industrier torde enligt utredningen komma att lokaliseras till kusten och därför inte ge särskilda motiv för inlandslokalisering av raffinaderier. Utredningen har sålunda funnit att av företagsekonomiska skäl en lokalisering av raffinaderier till inlandet inte torde bli aktuell inom överskådlig tid.

Utredningen har närmare studerat ett rörledningsprojekt för tunna oljeprodukter från Göteborg till Mälardområdet. Enligt utredningens mening kan det vara ekonomiskt motiverat att under 1970-talet bygga upp ett sådant rörsystem. Ett beslut härom förutsätter dock en mera detaljerad projektering. I avvaktan på att en rörledning eventuellt tillkommer anses en rationalisering av oljetransporterna främst genom väsentligt utvidgad användning av s. k. oljetåg med fastställda driftplaner böra eftersträvas.

Betänkandet innehåller också vissa överväganden rörande oljeimport till Norrland via Norge. Ett alternativ med oljeledning från Trondheim

via Östersund till Sundsvall har bedömts överslagsvis, varvid jämförelse skett med nuvarande transportmetoder. Transport via rörledning Trondheim—Östersund och därifrån vidare med tankbil skulle enligt den av utredningen gjorda prognosen för oljekonsumtionen i Jämtlands län 1975 ställa sig ca 5 kr. dyrare per m³ än transport med konventionella metoder från Göteborg till de kommuner som kunde komma att försörjas av rörledningen. Konsumtionen i Sundsvallsområdet beräknas inte bli så stor att man uppnår den minsta årliga förbrukning som normalt krävs för att få en rörledning lönsam jämfört med parallellgående järnvägs- eller lastbilstransporter. En rörledning utsträckt till Sundsvall med motiv att förse hela Norrlandskusten med olja bedöms inte vara lönsam på grund av den ringa merkostnaden för fortsatt fartygstransport till hamnar norr om Sundsvall.

Med hänsyn till de låga kostnader som framkommit för transport av olja i stor skala på järnväg kan emellertid, anför utredningen, järnvägstransport från Trondheim visa sig utgöra ett realistiskt alternativ till nuvarande transportmetoder, om en samordning av olika företags transporter kan komma till stånd och om visst villkor i fråga om järnvägstarifferna uppfylls. Utredningen säger sig inte ha funnit skäl att inom ramen för sitt uppdrag i detalj klarlägga lönsamheten av samordnade järnvägstransporter på den berörda sträckan.

Utredningsarbetet fortsätter med ett studium av förutsättningarna för naturgasledningar till och inom Sverige mot bakgrund av dels det växande internationella rörledningsnätet, dels borrhningar efter olja och naturgas i södra Sverige och på den svenska kontinentalsockeln. Om det visar sig att naturgas kan tänkas bli av betydelse för svensk energiförsörjning kan, säger utredningen, dess slutsatser om ett rörledningssystem för oljeprodukter behöva omprövas. Ett beslut om att bygga oljeledningar bör därför enligt utredningens mening träffas tidigast när utredningen slutfört sitt uppdrag även vad gäller naturgasledningar, vilket beräknas ske under år 1971.

Betänkandet Olja i rör har remissbehandlats; totalt föreligger ett 75-tal remissyttranden. Ett stort antal remissinstanser har förklarat sig vilja avvakta utredningens slutbetänkande innan de tar ställning närmare. I övrigt har betänkandet föranlett skiftande reaktioner. En del remissinstanser har avvisat tanken på anläggande av rörledningar för olja i Sverige, medan andra godtagit utredningens preliminära slutsatser. Åtskilliga har efterlyst en grundligare samhällsekonomisk analys av rörledningsprojektet. Några remissinstanser, bl. a. statens planverk, har uttalat intresse för en ytterligare prövning av förutsättningarna för förläggning till inlandet av ett raffinaderi med följdindustri. Frågan om oljetillförsel via Trondheim har berörts blott av militärbefälhavaren i Nedre Norrlands militärområde, som föreslagit en undersökning härvidlag.

Företagsekonomiska aspekter på anläggandet av en rörledning enligt utredningens förslag studeras av en av Svenska petroleuminstitutet tillsatt arbetsgrupp. Industridepartementet följer detta arbete genom en observatör.

Tidigare behandling av frågan

I en motion vid 1969 års riksdag förordades transport av flytande bränsle från Trondheimsfjorden till Mellannorrland och hemställdes att motionen skulle för beaktande överlämnas till 1968 års utredning om rörtransport av olja och gas. Statsutskottet (utl. 1969: 38) anförde med hänvisning till utredningens direktiv att någon riksdagens åtgärd inte var påkallad. Riksdagen avtog motionen.

Vid 1970 års riksdag togs ämnet på nytt upp i ett motionspar var yrkades utredning dels om prissättningen på flytande bränsle i Norrland, dels om utnyttjande av svenska statens beredskapsanläggningar i de norska isfria hamnarna för oljeimport till Sverige, framför allt till Norrland och dess inland. Under hänvisning till att frågan behandlats av 1968 års utredning om rörtransport av olja och gas, vars betänkande efter remissbehandling skulle bli föremål för överväganden inom Kungl. Maj:ts kansli, uttalade bankoutskottet (utl. 1970: 80) att det i dåvarande läge inte fanns anledning till något initiativ i ämnet från riksdagens sida. Riksdagen avtog motionerna.

Utskottet

En undersökning av möjligheterna att anordna rörtransport av olja från Trondheim till mellersta Norrland och att förlägga ett raffinaderi jämte petrokemisk industri till denna landsdel föreslås i motionen 1971: 1098. Tanken på en sådan transportled liksom på ett raffinaderi i Norrland förs också fram i motionen 1971: 1100, där emellertid en förutsättningslös utredning rörande Norrlands försörjning med olja och drivmedel begärs.

När motionerna väcktes hade 1968 års utredning om rörtransport av olja och gas nyligen framlagt sitt första betänkande, som belyser de tekniska och ekonomiska möjligheterna att anlägga rörledningar för oljetransport i Sverige. Utredningen anser att en rörledning från Göteborg till Mälardistriktet skulle kunna vara ekonomiskt motiverad som ett alternativ till rationaliserade järnvägstransporter. Att anlägga en rörledning från Trondheim till mellersta Norrland har däremot beräknats bli olönsamt; i stället anges oljetillförsel via järnväg från Trondheim som en realistisk möjlighet.

Betänkandet har varit föremål för en omfattande remissbehandling, varvid en rad ytterligare synpunkter på ämnet har kommit fram. I en-

lighet med utredningens eget förslag anstår den fortsatta beredningen av frågan om rörtransport av olja till dess utredningens slutbetänkande har avgivits och blivit remissbehandlat. Detta betänkande, som gäller frågan om rörtransport av naturgas i Sverige, är att vänta omkring årsskiftet 1971—1972.

Utskottet finner det inte motiverat att i dagens läge, då en samlad bedömning av den nu nämnda utredningens förslag är nära förestående, påkalla en ny utredning enligt motionärernas önskemål.

Åberopande vad här anförts hemställer utskottet

1. att riksdagen avslår motionen 1971: 1098,
2. att riksdagen avslår motionen 1971: 1100.

Stockholm den 2 november 1971

På näringsutskottets vägnar

INGVAR SVANBERG

Närvarande: herrar Svanberg (s), Bengtsson i Landskrona (s), Börjesson i Glömminge (c), Andersson i Örebro (fp), Haglund (s), Andersson i Storfors (s), Rask (s), Ericsson i Åtvidaberg (fp), Holmberg (m), Wååg (s), Jonsson i Husum (s), Hovhammar (m) och fru Hambræus (c).

